

**Першабытныя жывёлаводы і земляробы
ў бронзавым і жалезным вяках
(6 клас)**

*Русялевіч Алена Раманаўна,
настаўнік гісторыі 2 катэгорыі
Доцішскай базавай школы Воранаўскага раёна*

Мэта: забяспечыць засваенне матэрылу па тэме (этнічныя, сацыяльна-эканамічныя, гаспадарчыя змены, якія адбываліся на тэрыторыі Беларусі ў бронзавым і жалезным вяках).

Задачы:

- навучыць характарызаваць працэс пераходу ад прысвойвальнай да вытворчай гаспадаркі (паняцці: індаеўрапейцы, балты, славяне, германцы, жывёлагадоўля, земляробства, падсечна-агнявое, матычнае, ворнае земляробства, барана-сукаватка, рала, вытворчая гаспадарка; шляхі паходжання земляробства і жывёлагадоўлі і асаблівасці іх з’яўлення на тэрыторыі Беларусі);
- стварыць умовы для развіцця ўмення састаўляць лагічныя ланцужкі, працаваць са слоўнікам, контурнай картай і атласам;
- спрыяць выхаванню працавітасці, павагі да людзей, якія займаюцца сельскай гаспадаркай.

Тып урока: камбінаваны

Забеспячэнне: контурныя карты і атласы па гісторыі Беларусі для 6 класа, прэзентацыя, вучэбная насценная карта “Старажытнае земляробства і жывёлагадоўля”, рознакаляровыя фішкі, наборы літар для састаўлення слоў жывёлаводы і земляробы, паняцці для састаўлення лагічных ланцужкоў, тлумачальныя слоўнікі, карткі з заданнямі для груп, мультымедычны комплекс, ЭСН “Гісторыя Беларусі са старажытнейшых часоў да сярэдзіны XVI ст.”

ХОД УРОКА

I. Арганізацыйна-матывацыйны этап.

(Вучні сядзяць у адвольных групах (2 гр.). Перад пачаткам урока раздаю рознакаляровыя фішкі ў адпаведнасці з узроўнем ведаў).

II. Праверка дамашняга задання

(пр.3 “Супольнасці людзей каменнага веку”)

I вучань выконвае тэст (ЭСН “Гісторыя Беларусі са старажытнейшых часоў да сярэдзіны XVI ст.”, раздзел “Тэсты” 6 клас)

II вучань выконвае тэст у сшытку (*Дадатак 1.*)

III вучань пісьмова складае 5 пытанняў па параграфе

IV вучань адказвае вусна на пытанне: назавіце і ахарактарызуйце асноўныя рысы, уласцівыя племені. (*Выстаўленне адзнак вучням*)

III. Уступная гутарка

Настаўнік. Правядзём невялікі конкурс. Кожная група атрымлівае набор літар, з якіх павінна скласці слова. На выкананне задання – 1 хвіліна.

(Вучні састаўляюць словы: жывёлаводы, земляробы)

Настаўнік. Што абазначаюць гэтыя словы?

Вучні. *Жывёлаводы – людзі, якія займаюцца жывёлагадоўляй, а земляробы – людзі, якія займаюцца земляробствам.*

Настаўнік *(праз пытанні падводзіць вучняў да праблемнай сітуацыі)*

- ✓ Ці знаёмы вам гэтыя заняткі?
- ✓ Калі яны з’явіліся ў першабытным грамадстве?
- ✓ А хто займаўся жывёлагадоўляй, хто – земляробствам?
- ✓ Якія расліны вырошчвалі, якіх жывёл разводзілі?

Я прапаную вам сёння на ўроку знайсці адказы на гэтыя пытанні.

(Аб’яўленне тэмы і вызначэнне мэт і плана ўрока (сумесна з вучнямі)).

План

1. Пранікненне індаеўрапейцаў на тэрыторыю Беларусі.
2. Распаўсюджанне жывёлагадоўлі.
3. Першыя земляробы.
4. Пераход да вытворчай гаспадаркі.

IV. Актуалізацыя ведаў

Настаўнік. Якія заняткі першабытных людзей вам ужо вядомы?
(Збіральніцтва, паляванне, рыбалоўства, бортніцтва, лоўля птушак.)

Як называецца такі від гаспадаркі? *(Прысвойвальная гаспадарка.)*

У які перыяд старажытнага часу яна існавала? *(У каменным веку.)*

Чаму век называецца каменным?(*Прылады працы рабілі з каменя.*)

V. Вывучэнне новай тэмы

Настаўнік. (*праблемнае пытанне*) Так хто ж і калі прынёс на тэрыторыю Беларусі жывёлагадоўлю? На гэтае пытанне вы знойдзеце адказ у падручніку.

Вучні. *Індаеўрапейцы, 3-1,5 тыс. гадоў да н.э.*

Настаўнік. Хто такія індаеўрапейцы? (*наведарамленне вучня*).

Індаеўрапейцы прыйшлі да нас з Малой Азіі. Давайце паглядзім на карту “Рассяленне індаеўрапейцаў” у атласах і на слайдзе (*слайд 1*). Адзначце гэту тэрыторыю на вашых контурных картах. (*Вучні працуюць з контурнымі картамі*)

Настаўнік. Калі індаеўрапейцы прыкладна 2,5 тыс. г. да н.э. прыйшлі на тэрыторыю сучаснай Беларусі, Украіны, Прыбалтыкі, Цэнтральнай Еўропы, яны змяшаліся з мясцовым насельніцтвам, у выніку чаго сфарміраваліся новыя групы людзей. А якія гэтыя групы, вы даведаецеся з падручніка. (*Вучні чытаюць, адказваюць на пытанне, запаўняюць схему ў сшытку*) (**слайд 2**)

Настаўнік. Якія адказы ў вас атрымаліся? (*праверка запаўнення схем*) (**слайд 3**)

Настаўнік. Старажытныя людзі часта і падоўгу галадалі. У першую чаргу з голаду паміралі дзеці і старыя. Таму людзі імкнуліся знайсці сабе больш устойлівыя крыніцы здабывання ежы. Гэта паслужыла першай прычынай з'яўлення жывёлагадоўлі. Другая прычына – з'яўленне індаеўрапейцаў, так як яны былі жывёлаводамі і сталі прыкладам для нашых продкаў. (слайд 4)

Распаўсюджанне жывёлагадоўлі

Прычыны:

1. Голад, адсутнасць пастаянных запасаў ежы.
2. З'яўленне індаеўрапейцаў (прыкладна 3 тыс. гадоў да н.э.)

Першымі прыручанымі жывёламі сталі сабака, свіння, коні, буйная рагатая жывёла. (слайд 5)

Распаўсюджанне жывёлагадоўлі

Прычыны:

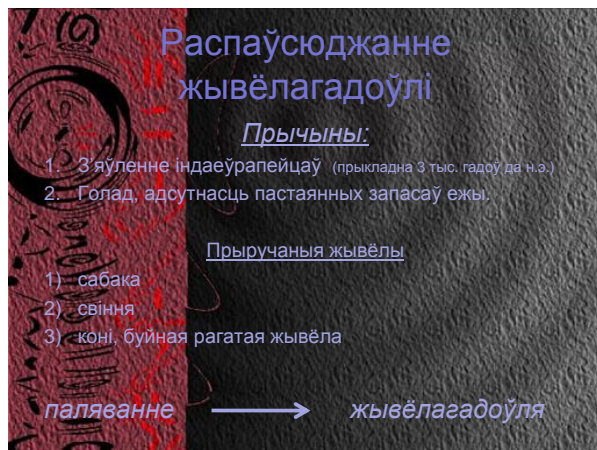
1. Голад, адсутнасць пастаянных запасаў ежы.
2. З'яўленне індаеўрапейцаў (прыкладна 3 тыс. гадоў да н.э.)

Прыручаныя жывёлы:

- 1) сабака
- 2) свіння
- 3) коні, буйная рагатая жывёла

Настаўнік. Як вы лічыце, на аснове якога занятка першабытных людзей узнікла жывёлагадоўля? Чаму? (На аснове палявання. Таму што ў час палявання людзі маглі назіраць за жывёламі, вывучаць іх паводкі.)

А яшчэ часам паляўнічыя прыносілі з сабой маладых звяркоў, якіх даглядалі на стаянках. Жывёлы пачыналі размнажацца ў няволі. Народжаныя на стаянках цяляты і ягняты станавіліся свойскія. Асабліва хутка асвойваліся ў няволі свінні. Пераход ад палявання да жывёлагадоўлі адбыўся прыкладна 3 тыс. гадоў да н.э. (слайд 6)

А цяпер з дапамогай слайда самастойна зрабіце вывад. (*Жывёлагадоўля ўзнікла на аснове палявання па наступных прычынах: голад, адсутнасць пастаянных запасаў ежы; з'яўленне індаеўрапейцаў (прыкладна 3 тыс. г. д н.э.). Першымі прыручанымі жывёламі былі сабака, свіння, конь.*)

(*Вучні дзеляцца на 2 рознаўзроўневыя групы і 1 пару ў адпаведнасці з колерам атрыманай фішкі.*)

Група I (1-2 узровень, фішкі жоўтага колеру)

Знайдзіце ў тэксце падручніка і ў слоўніку тлумачэнні новых паняццяў: *падсечна-агнявое земляробства, матыка, рала.*

Група II (3-4 узровень, фішкі зялёнага колеру)

Прачытайце пункт 3 пр.4 і пабудуйце два лагічныя ланцужкі з дадзеных паняццяў: *матычнае земляробства, падсечна-агнявое земляробства, ворнае земляробства; матыка, барана-сукаватка, драўлянае рала.* Назавіце іх.

Пара I (4-5 узровень, чырвоныя фішкі)

Прачытайце пункт 4 пр. 4, вызначце і назавіце новы від гаспадаркі, у якой галоўнымі заняткамі з'яўляюцца земляробства і жывёлагадоўля.

Настаўнік. Вы даведаліся, што такое земляробства, якія існавалі яго віды, прылады працы. Як вы лічыце, на аснове якога занятка першабытных людзей узнікла земляробства? Чаму? *(На аснове збіральніцтва.)*

Настаўнік. Так. Земляробства ўзнікла на аснове збіральніцтва. Вучні, якія працавалі ў пары, павінны былі прыдумаць назву новаму віду гаспадаркі. Калі ласка, які ваш адказ. *(Здабываючая, вытворчая гаспадарка.)* Як яго назвалі гісторыкі? *(параўноўваюць, робяць вывад: адбыўся пераход ад прысвойвальнай да вытворчай гаспадаркі.)* У гэты час для вырабу прылад працы першабытныя людзі сталі выкарыстоўваць новы прыродны матэрыял - крэмень, які здабывалі ў шахтах **(слайд 9)**. У адрозненне ад каменя крэмень лёгка падаваўся апрацоўцы.

Настаўнік. Дома я прапаную вам запоўніць табліцу (слайд 10). Гэта заданне 5 узроўню.

Пераход да вытворчай гаспадаркі

У неаліце на змену прысвойваючай (спажывецкай) гаспадарцы прыйшла вытворчая, калі жывёлагадоўля і земляробства забяспечвалі людзей прадуктамі харчавання. Гэта была найвялікшая падзея ў гісторыі чалавечтва, так званая "неалітычная рэвалюцыя".

Тып гаспадаркі Прыкметы параўнання	Спажывецкі тып гаспадаркі	Вытворчы тып гаспадаркі
Асноўныя заняткі		
Спосабы атрымання прадуктаў харчавання		
Запасы ежы		
Ступень залежнасці ад прыроды		

VI. Абагульненне і замацаванне новага матэрыялу (слайд 11)

Праблемныя пытанні

- Як называліся асноўныя заняткі людзей у бронзавым і жалезным вяках?
- Калі яны з'явіліся ў першабытным грамадстве?
- Хто займаўся жывёлагадоўляй, хто – земляробствам?
- Якія расліны вырошчвалі, якіх жывёл разводзілі?

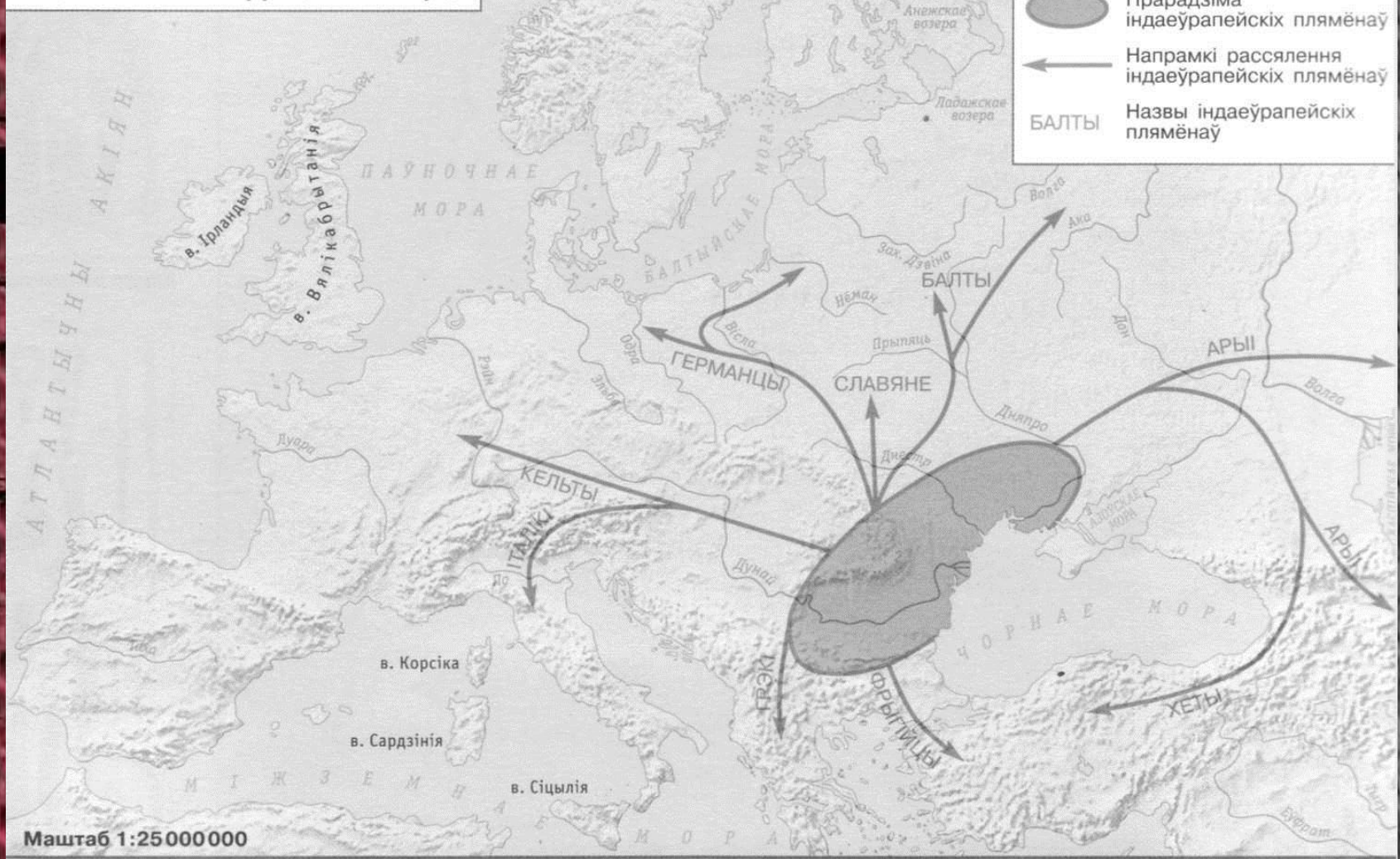
- ✓ Ці знаёмы вам гэтыя заняткі?
- ✓ Калі яны з'явіліся ў першабытным грамадстве?
- ✓ А хто займаўся жывёлагадоўляй, хто – земляробствам?
- ✓ Якія расліны вырошчвалі, якіх жывёл разводзілі?

VII. Рэфлексія

Тэрыторыя рассялення індаеўрапейцаў

РАССЯЛЕННЕ ІНДАЕЎРАПЕЙЦАЎ

- Прарадзіма індаеўрапейскіх плямёнаў
- Напрамкі рассялення індаеўрапейскіх плямёнаў
- БАЛТЫ** Назвы індаеўрапейскіх плямёнаў

Маштаб 1:25000000

Групы новага насельніцтва

Індаеўрапейцы
+
мясцовае насельніцтва

```
graph TD; A([Індаеўрапейцы + мясцовае насельніцтва]) --> B([ ]); A --> C([ ]); A --> D([ ])
```


Групы новага насельніцтва

Індаеўрапейцы
+
мясцовае насельніцтва

балты

славяне

германцы

Распаўсюджанне жывёлагадоўлі

Прычыны:

1. Голад, адсутнасць пастаянных запасаў ежы.
2. З'яўленне індаеўрапейцаў (прыкладна 3 тыс. гадоў да н.э.)

Распаўсюджанне жывёлагадоўлі

Прычыны:

1. Голад, адсутнасць пастаянных запасаў ежы.
2. З'яўленне індаеўрапейцаў (прыкладна 3 тыс. гадоў да н.э.)

Прыручаныя жывёлы

- 1) сабака
- 2) свіння
- 3) коні, буйная рагатая жывёла

Распаўсюджанне жывёлагадоўлі

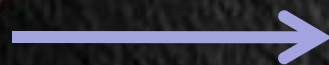
Прычыны:

1. З'яўленне індаеўрапейцаў (прыкладна 3 тыс. гадоў да н.э.)
2. Голад, адсутнасць пастаянных запасаў ежы.

Прыручаныя жывёлы

- 1) сабака
- 2) свіння
- 3) коні, буйная рагатая жывёла

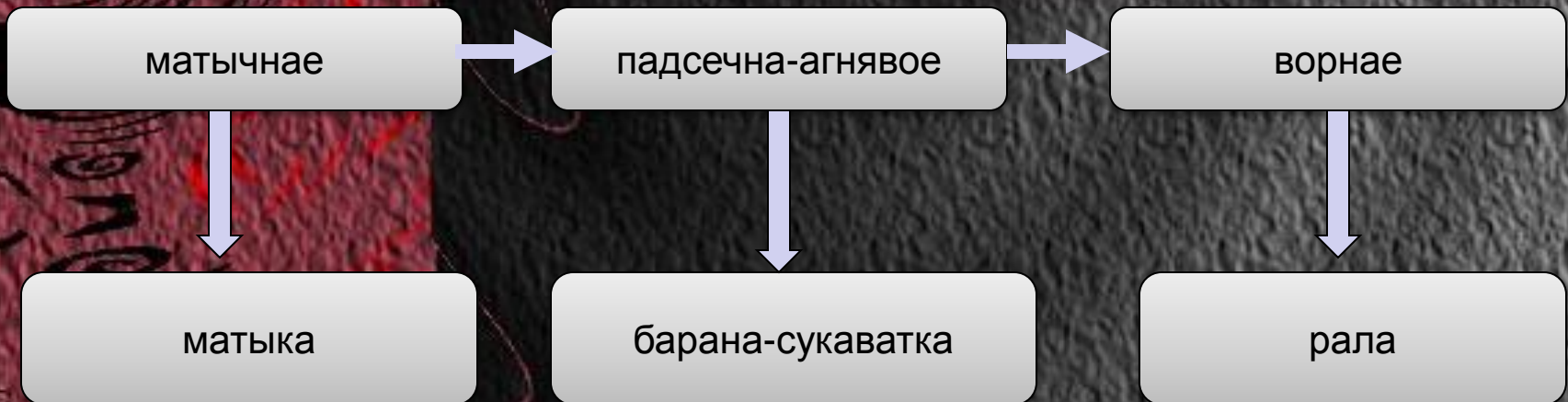
паляванне

жывёлагадоўля

Першыя земляробы

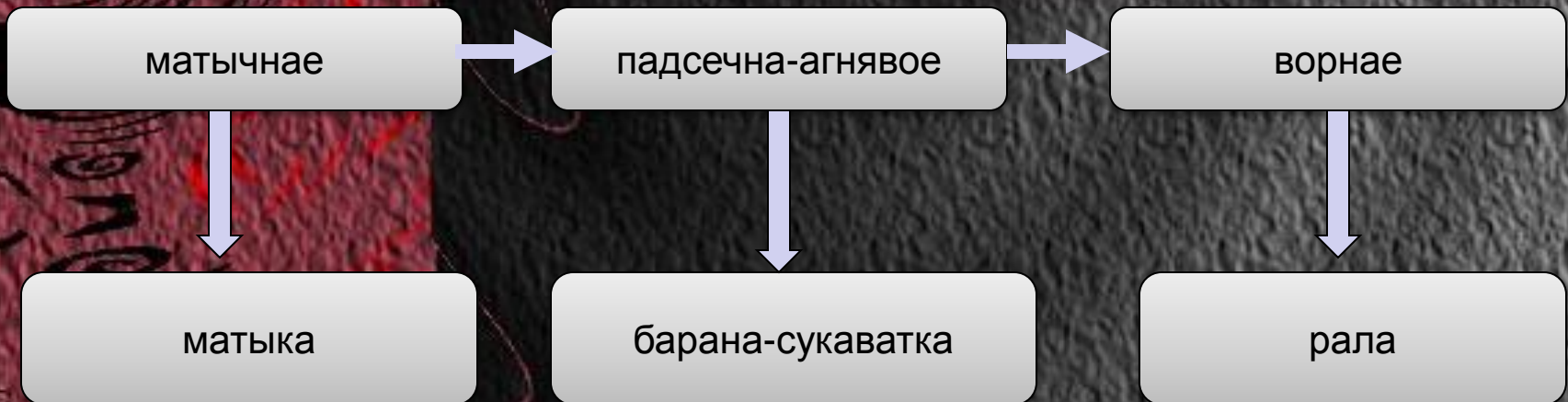
Віды земляробства

Прылады працы

Першыя земляробы

Віды земляробства

Прылады працы

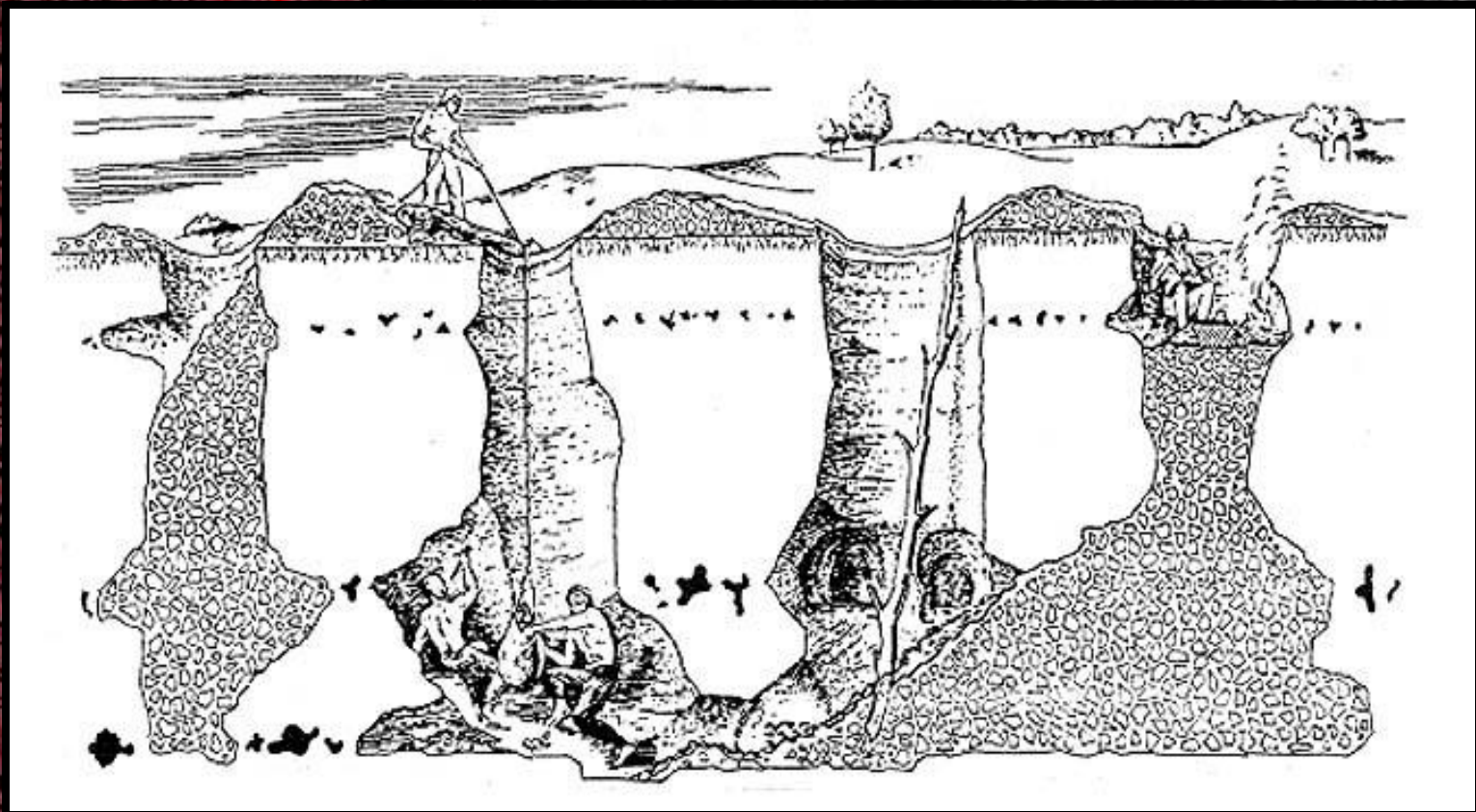
Збіральніцтва

земляробства

Здабыча крэменю

Крэмень здабывалі шахтным спосабам
(п. Краснасельскі Ваўкавыскага р-на).

Пераход да вытворчай гаспадаркі

У неаліце на змену прысвойваючай (спажывецкай) гаспадарцы прыйшла вытворчая, калі жывёлагадоўля і земляробства забяспечвалі людзей прадуктамі харчавання. Гэта была найвялікшая падзея ў гісторыі чалавецтва, так званая “неалітычная рэвалюцыя”.

Тып гаспадаркі Прыкметы параўнання	Спажывецкі тып гаспадаркі	Вытворчы тып гаспадаркі
Асноўныя заняткі		
Спосабы атрымання прадуктаў харчавання		
Запасы ежы		
Ступень залежнасці ад прыроды		

Праблемныя пытанні

- Як называліся асноўныя заняткі людзей у бронзавым і жалезным вяках?
- Калі яны з'явіліся ў першабытным грамадстве?
- Хто займаўся жывёлагадоўляй, хто – земляробствам?
- Якія расліны вырошчвалі, якіх жывёл разводзілі?